

Danmark i Europa - fra oldtiden til Anker Jørgensen

En række historiske onsdagsforedrag På Grønnegade Kaserne, Musikstalden kl. 18.30-21.00

Vær med i en utrolig tour de force fra Isen trak sig tilbage for sidste gang og de fremmede begyndte deres indvandring frem til de danske vælgere havde stemt om EF i 1972, og Jens Otto Krag slap tøjlerne til fordel for Anker.

På 12 onsdage bevæger vi os fra jægere og samlere til socialreform, velfærdsstat og energikrise. Hver gang ser vi først på tidens begivenheder i Danmark og dernæst vender vi lige blikket lidt væk fra det danske riges snævre grænser og ser på en række europæiske begivenheder, der også fik afgørende betydning bag de danske grænsebomme.

Denne nye foredragsrække er specielt udarbejdet til de historisk interesserede voksne, der føler at de vist ikke fik hele historien med, da de gik i folkeskolen. Den nyeste forskning inddrages, og blandt inspirationskilderne kan fremhæves Barry Cunliffe, Lars Hovbakke Sørensen, Bo Lidgaard og Søren Mørch. Der er udarbejdet et omfattende, skriftligt undervisningsmateriale med litteraturhenvisninger, som bliver udleveret undervejs.

Vores rorgænger undervejs er kulturhistoriker, cand.mag. Tommy P. Christensen, fhv. museumsinspektør fra Malmø Museer.

(Lige uger i 2016 og -17. Første gang: onsdag d. 21/9 2016)

Du kan tilmelde dig et enkelt foredrag ved at klikke på holdnummeret, eller du kan tilmelde dig 6 eller 12 foredrag ved at klikke på holdnummeret i de sorte bokse nederst på denne oversigt.

De første mennesker efter den sidste Istid - og det land, der mødte dem

Onsdag d. 21. september 2016

[Hold nr. 162-922](#)

Da en gruppe bjergvandrere i 1991 fandt et lig indefrosset i en gletsjer i alperne på grænsen mellem det nuv. Italien og Schweiz, skulle ismanden Ötzi snart blive verdensberømt, da det viste sig at han var en 5.300 år gammel jæger, der var blevet dræbt af et fjendtligt pileskud.

Inden vi fordyber os i hans sidste kamp mod de andre mennesker skal vi lige se nærmere på den sidste istid, og menneskets kamp med det kolde klima i den lange periode (ca. 125.000 f.v.t. til 7.000 f.v.t.), der sluttede med perioderne Borealtid (8.000-7.000 f.v.t.) og Atlantiske Tid (7.000-4.000 f.v.t.). Begge perioder, der var væsentlig varmere, end det havde været siden isens afsmeltning. Fælles for de indvandrere der prøvede at slå sig igennem var en nomadisk kultur, hvor man først og fremmest baserede sig på jagt og fiskeri.

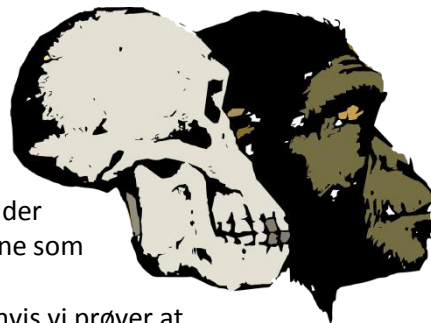
Den neolitiske revolution - svedjebrug, domesticering - og kontakten med dem sydpå

Onsdag d. 5. oktober 2016

[Hold nr. 162-923](#)

Bondestenalder har man kaldt perioden, hvor landbruget finder fodfæste i konkurrence med den gamle

nomadekultur. Bindingen til jorden blev en af menneskehedens største omvæltninger, og balancegangen mellem jagt, fiskeri, skov- og landbrug giver stadig anledning til kiv og strid nordpå. Omkring år 4.000 f.v.t. fik vi de første tamsvin og jord-dyrkningen får fodfæste i det der skulle blive til Danmark. Vi ser nærmere på de gamle teorier om bønderne som de nye stammer der indvandrede og fortrængte jægerfolket. Hvad var omvæltningernes reelle indhold på vore breddegrader? Hvad kan vi se, hvis vi prøver at kigge sydpå - og for eksempel - ser på de gamle flodkulturer der fandtes i samme periode?

Den danske bronzealder og dens mennesker: Egtvedpigen, Skrydstruppigen - og Muldbjergmanden

Onsdag d. 2 november 2016

[Hold nr. 162-924](#)

Bronzealderen afløser stenalderen og opdeles oftest i ældre og yngre bronzealder (ca. 1800-1100 f.v.t. + ca. 1100-500 f.v.t.). Rigtigt spændende bliver det, når vi vælger at se på bronzealderens mennesker i Norden og i Middelhavsområdet. Hvilke forskelle og ligheder kan vi øjne, hvilke klimænderinger ledsagede yngre bronzealder - og hvor kom al den bronze fra?

Rigdommen kulminerede øjensynligt omkring år 1400 f.v.t. eksemplificeret ved den berømte Solvogn, der blev fundet i Trundholm Mose. Vi ser nærmere på Øresundsregionen, hvor for eksempel Kivik i Skåne har haft en central rolle i regionens bronzealderkultur og været i kontakt med fjerne steder som det østlige Middelhav og Nærorienten.

Jernalderen - om keltere, romere, germanere og en skibsteknologisk revolution i Norden

Onsdag d. 16. november 2016

[Hold nr. 162-925](#)

Geografen Klaudios Ptolemaios søgte med sit landkort over Nordeuropa at gengive denne del af den da kendte verden som romerne så den. Yderst mod nord skyder den kimbriske halvø ud fra Germanien og her starter vi historien om keltere, romere og germanere. Hvilke romerske kulturpåvirkninger nåede Norden, og levede nordboerne i skyggen af Rom i en tid præget af krige og slaveri?

Vi ser nærmere på de romerske tropper langs grænsen (Limes) - hører om det romerske riges undergang og om de barbariske indvandrere, der gav navn til "folkevandringstiden". Endelig dykker vi også ned i den keltiske kultur, der nu i et par hundrede år har været genstand for stor opmærksomhed. Hvor kom de fra - og talte kelterne overhovedet keltisk?

Frankerriget, ukristelige og kristne vikinger samt Kirkens komme til Norden

Onsdag d. 30. november 2016

[Hold nr. 162-926](#)

Fra starten af 700-årene søgte den frankiske statsmagt under merovingerne at ekspandere mod nord og det indbefattede en missionsvirksomhed der rettede sig mod danernes kong Ongendus og atter mod en kong Sigfred i 770-erne. Med danerkongen Sigfred, der i 798 nævnes for sidste gang i De Frankiske Rigsannaler, og hans afløser danerkongen Godfred (nævnt i år 804) er vi kommet ind i den såkaldte vikingetid (ca. 700-1047). Vi dvæler ved hvem der egentlig var de kristne, tvangskristning og jernbyrd? Afsluttende ser vi på forholdet mellem de nordiske lande, forholdet til den store nabo i syd og de afgørende begivenheder der totalt ændrede situation i 1060'erne.

Knud den Stores imperium - og truslerne fra Syd.

Borgerkrig, klostre og kirkemagt

Onsdag d. 14. december 2016

[Hold nr. 162-927](#)

Hedenskabet, der gennem årtusinder havde formet nordboerne blev i vikingetiden konfronteret med den kristne tro og dens magtfulde redskaber, skrivekunsten og det latinske sprog. Højtuddannede

sydeuropæere iført klædedragter fra de mange klosterordner - eller som notarere - lærte fra sig, og kongemagten indså snart værdien af alt det nye.

Magtfulde slægter skænkede jord og ejendomme til finansieringen af de gejstlige samt opførelse af kirker og klostre. Vi ser på nogle af Nordens ældste kirker og klostre samt det første ærkebispesæde. Tiden blev dog også præget af borgerkrig, magtkampen mellem konge- og kirkemagt samt etableringen af en ridderstand med særlige privilegier.

Valdemarernes regeringstid, Kalmarunionen og den svenske selvstændighedsbevægelse

Onsdag d. 11. januar 2017

[Hold nr. 171-922](#)

Valdemarstiden - ofte betegnet som Valdemarernes storhedstid - kan tidsfæstes til 1157-1241 og var indenrigspolitisk forholdsvis fredeligt, hvorimod en aktivistisk korstogspolitik medførte talrige plyndrings- og erobringskrige.

Vi ser nærmere på den noget specielle alliance mellem konge og kirke som blandt andet ledte til korstog i Østersøområdet, men også den interne splid, der ikke mindst prægede Norge og Sverige, som i 1355 måtte indse, at en norsk-svensk union var gået helt i opløsning. Hertil kom pesten (1349/50) og problemerne med Slesvig og Holstens rolle.

Set fra dansk side blev det Valdemar Atterdag og hans datter, Margrethe d. 1., der atter bragte orden i Danmarks hus og samlede Norden. Vi ser på denne version af Danmarks-historien og på et par andre aktører, der bestemt ikke bør overses: Hansesæderne og Den Tyske Orden.

Den store omvæltning, modreformationen og krigen med Sverige

Onsdag d. 25. januar 2017

[Hold nr. 171-923](#)

I den traditionelle danske historieskrivning er opgøret med den katolske kirkes magtstruktur tidsfæstet til de første årtier af 1500-årene. Ser man derimod på den centraleuropæiske udvikling er historien dog både længere og mere nuanceret. Vi ser på udviklingen i 1400-tallet, hvor ikke kun Martin Luthers tanker og Johannes Gutenbergs opfindelse bør fremhæves, men også historiske personer som Johannes Hus, Johannes Reuchlin og Erasmus af Rotterdam.

Tilsvarende var den katolske kirkes modreaktion heller ikke uden bogbrænding, bål og brand. Tredivåarskrigen trak blodige spor gennem det tyske område, omend den danske deltagelse i

Tredivåarskrigen hurtigt blev indskrænket til en stribe krige mod svensken - den nye fremvoksende Østersømagt. Vi ser på den ulyksalige udvikling, hvor tågede drømme om en total tilbageerobring af Sverige med Finland længe kom til at præge dansk udenrigspolitik – faktisk til et par årtier ind i 1700-tallet.

Slavehandel, manufakturer, landboreformer og general Napoleon

Onsdag d. 8. februar 2017

[Hold nr. 171-924](#)

De færreste danskere spekulerer nok over, at det danske kongerige har en hundredårig tradition for slavehold og slavehandel. I vikingetiden var trælle en stor handelsvare og ind i 1200-årene kunne man stadig møde trælle i det danske landbrug.

Med opdagelsen af den Nye Verden i slutningen af 1400-tallet blev slavehold og slavehandel atter en del af den vesteuropæiske virkelighed, og den danske kongemagt sikrede sig en afrikansk koloni på Guldkysten i

1658 og i Dansk Vestindien fra 1666 (Skt. Thomas). Vi dykker ned i historien om den florissante handel, slaveskibene og de formuer nogle få på denne vis fik tilegnet sig i 1700-tallet. Formuer, der blandt andet blev benyttet til at bygge en stribe palæer og landsteder.

I den samme periode søgte fremskridtsvenlige godsejere at reformere det danske landbrug, blandt andet gennem indførelsen af selvejet og omfattende udskiftninger af jorden omkring de gamle landsbyer. Ude i Europa slog idéerne om Frihed, Lighed og Broderskab rod mange steder og den moderne republik blev mange steder set som en bedre styreform end det gamle monarki. Som bekendt kom det til at gå anderledes i dobbeltmonarkiet Danmark-Norge

Stænderforsamlingerne, nationale strømninger, det indskrænkede monarki og standssamfundet på vej mod klassesamfundet

Onsdag d. 22. februar 2017

[Hold nr. 171-925](#)

Såkaldt "oplyst enevælde" blev kendetegnende for den sene enevælde, hvor kongemagten måtte give afkald på Norge og eksperimenterede med rådgivende stænderforsamlinger. Napoleonskrigenes voldsomme omvæltninger i Europa blev for Danmarks vedkommende afløst af biedermeier-hygge, skandinavisme og nye nationale strømninger. De sidste gav et forvrænget billede af den danske sejr i 1848, og skulle blive skæbnesvangert i 1864.

Hvor nye revolutioner blusede op 1848 rundt om i Europa, fik danskerne i stedet indskrænket monarkiet og indførelsen af parlamentarismen og ministeransvar.

Tiden efter 1864 blev præget af industrialismen og forsøg på at anskue den skrumpede danske nationalstat som en stærk sproglig og kulturel enhed. Forsvarssagen og en styrkelse af det nationale i undervisning, kunst, kultur skulle sikre en national-konservativ indstilling i det danske folk. Snart skulle socialistiske agitatorer dog tilbyde det arbejdende folk en ganske alternativ dagsorden.

Verdenskrige, revolutioner og den svære parlamentariske vej

Onsdag d. 8. marts 2017

[Hold nr. 171-926](#)

Den danske andelsbevægelse og dernæst den danske arbejderbevægelse tilbød henholdsvis gårdmænd og arbejderbefolkningen nye sociale fællesskaber, ligesom den partipolitiske organisering fik stor betydning. Nu kunne man få sine egne repræsentanter på tinge og vælgerne viste deres folkevalgte stor respekt.

Danmark forblev dog en småstat, hvor den store nabo i syd kastede skygge og englænderne ønskede uhindret adgang til Østersøen.

Under Den Store Krig havde Danmark held til at fastholde sin neutralitet, og der er (måske med rette?) blevet hævdet, at Københavns Befæstning fik de krigsførende parter til at være tilbageholdende. Derimod blev den bolsjevikernes revolution i Rusland og dens mulige eksport til Tyskland og de nordiske lande et tema, der kom til at sætte sit præg på hele mellemkrigstiden.

Parlamentarisk måtte det gamle godsejerpå Højre (der i 1915 ændrede navn til Det Konservative Folkeparti), acceptere at først Socialdemokraterne (fra 1884) og siden kommunister (fra 1932) med danskernes stemmer i ryggen indtog deres pladser på Rigsdagen.

Neutralitetspolitikken blev fastholdt og suppleret med nedskæringer i forsvaret, der skulle vise stormagterne, at danskerne var et fredeligt folk, der satsede på uddannelse og sundhed. Vi fik en ikke-angrebspagt med Hitlers Tyskland og håbede vi kunne gentage succesen fra den 1. verdenskrig, hvis der på ny skulle blive krig i Norden.

Aldrig mere en 9. april - men mere vækst og velfærd til alle.

Onsdag d. 22. marts 2017

[Hold nr. 171-927](#)

Med et pennestrøg i 1940 rettede Adolf Hitler besættelsen af Jylland til "Dänemark", og dermed var scenen sat til "De 5 onde År". Vi ser på samarbejdspolitikken som et bud på en sikring af danske værdier og den danske levestandard. Hvad ville danskerne havde vundet på at tone rent flag og få skabt "norske tilstande" fra begyndelsen? Sverige havde held til at bevare sin neutrale status gennem hele krigen, og blev således en uvurderlig bagdør for danskere, der var på kollisionskurs med den tyske besættelsesmagt.

Hvorledes kunne Danmark blive regnet som en rigtig allieret efter krigen, og lå det nu i kortene at småstatens fremtid ikke kunne blive som neutral men som et fuldgodt medlem af NATO? Den kolde krig, kul- & stålunion, EFTA, velfærdsstatens opbygning, fokuseringen på materiel vækst, herunder bilismen, samt inddragelsen af kvinder, børn og unge i forbrugersamfundet er blandt de mange temaer, der sætter sit præg på danskernes hverdag i efterkrigstiden.

Et vendepunkt indtræffer i 1972/73, hvor EF-afstemningen og statsminister J. O. Krag's afgang snart efterfølges jordskredsvalget i december 1973 og energikrisen vinteren 1973/74. Ved jordskredsvalget fik Mogens Glistrups Fremskridtsparti 28 mandater, Erhard Jakobsens udbryderparti Centrums-Demokraterne 14 mandater, Kristeligt Folkeparti 7 mandater, DKP (der ikke havde været på tinge siden 1960!) kom ind med 6 mandater og selv Danmarks Retsforbund kom ind med 5 mandater. Vælgerne havde givet 60 mandater til det, der er blevet betegnet som protestpartier, og det gamle firparti-system kom under pres. De glade tresser var forbi og den økonomiske krise begyndte at kradsse.

Undervisningsmateriale:

Alle foredrag er specielt udviklet til denne foredragsrække af Kulturhistoriker Tommy P. Christensen, som ud fra en kildekritisk tilgang udarbejder de enkelte foredrag.

Der vil blive uddelt undervisningsmateriale til alle foredrag i form af manuskript med kildehenvisninger, så deltagerne har mulighed for at genopfriske/grave dybere i de enkelte emner.

Der serveres kaffe og kage i pausen ved alle foredrag.

Praktisk:

Pris kr. 100,- (88,-) pr. foredrag

angiv holdnummer

12 foredrag i perioden:

21/9-2016 – 22/3-2017

Pris kr. 1000,- (875,-)

nr. 162-920

6 foredrag i perioden:

21/9-2016 – 14/12-2016

Pris kr. 560,- (490,-)

nr. 162-921

6 foredrag i perioden:

11/1-2017 – 22/03-2017

Pris kr. 560,- (490,-)

nr. 171-921

